

Žrtve trgovine ljudima izgubljene u lavirintu institucionalne zaštite

U okviru projekta **Balkan act Now** (BAN – faza III) realiziran je projekat pod nazivom „Kroz lavirint institucionalne zaštite, do ostvarenja prava žrtava trgovine ljudima“.

U okviru projekta urađena je analiza krivičnih predmeta iz oblasti trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini koja je usmjerena na poboljšanje zakonodavnog okvira u procesuiranju i suzbijanju djela trgovine ljudima, kao i razvijanje javnih politika orijentiranih

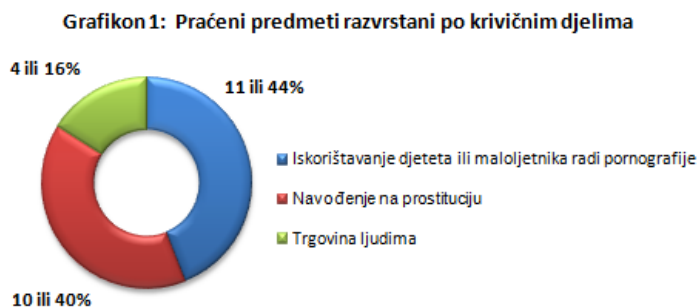
ka unaprjeđenju institucionalnog odgovora za stvaranje funkcionalnijeg i efikasnijeg modela zaštite žrtava trgovine ljudima.

Analiza je fokusirana na materijalno pravne aspekte (pravnu kvalifikaciju, kaznenu politiku, primjenu olakšavajućih i otežavajućih okolnosti) kao i procesnopravne aspekte (položaj oštećenih, ostvarivanje naknade štete putem imovinskopravnih zahtjeva). Prikupljanje podataka vršeno je u

periodu decembar 2019 – mart 2020 godine na 23 suda u Bosni i Hercegovini: Sud BiH, općinski i kantonalni sudovi u FBiH: KS i OS Zenica, KS i OS Sarajevo, KS i OS Tuzla, KS i OS Bihać, KS Novi Travnik, OS Bugojno; osnovni i okružni sudovi u RS: OS i OKS Banja Luka, OS i OKS Doboju, OS i OKS Trebinje, OS i OKS Bijeljina, OS Višegrad, OS Istočno Sarajevo; Brčko Distrikt: Apelacioni i Osnovni sud Brčko Distrikt.

Struktura analize

Analizirano je ukupno 25 predmeta. Grafikon prikazuje njihovu strukturu.

Kaznena politika

SANKCIJE	%	OPIS	FBiH	RS	BD
Mjere upozorenja	33,33	Uslovna osuda	3	1	4
Kazne	66,67	Zatvor	11	/	7
		Sigurnosne mjere			
		Oduzimanje predmeta	7	1	3
		Obavezno psihijatrijsko liječenje	1	/	/
UKUPNO: 38			22	2	14

Napomena: ukupan broj sankcija je veći od broja završenih predmeta s obzirom da je u nekoliko predmeta izrečeno više krivičnihopravnih sankcija

Vrste izrečenih sankcija

a) Mjere upozorenja

Uslovna osuda je izrečena u 8 predmeta, od čega je u sedam postupaka predmet optužnice krivično djelo Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije, a jedan postupak je vođen u vezi sa krivičnim djelom Navođenje na prostituciju.

Uslovne osude preovladavaju za krivično djelo Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije, ukupno 11 analiziranih predmeta.

Mjera upozorenja, uslovna osuda je izrečena u 7 predmeta.

Utvrđene kazne zatvora su relativno niske, pa tako za krivično

djelo Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika utvrđene su kazne zatvora do godinu dana, a za krivično djelo Navođenja na prostituciju je utvrđena kazna zatvora u trajanju od dvije godine.

b) Kazne zatvora

KAZNE ZATVORA PO KRIVIČNIM DJELIMA	BROJ PREDMETA
Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije	6
Iskorištavanje djece za pornografiju	1
Navođenje na prostituciju	9
Trgovina ljudima	2

Primjer: Krivično djelo Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije - Sud je počinitelju izrekao uvjetnu osudu kojom mu se utvrđuje kazna zatvora u trajanju od četiri mjeseca, a kazna se neće izvršiti ukoliko optuženi u roku od jedne godine od dana pravomoćnosti presude ne počini novo krivično djelo. Počintelj je na hard disku svog laptopa držao pohranjena dva fajla-pornografskog sadržaja sa eksplicitnim prikazom maloljetnih osoba koje svojim izgledom predstavljaju dječiju pornografiju.

Ukupna zatvorska kazna za 18 predmeta koji su bili predmet analize bila je 507 mjeseci odnosno 42 godine i tri mjeseca, što je u prosjeku iznosilo 28 mjeseci po predmetu.

Kazna naizgled izgleda zadovoljavajuća međutim, samo u jednom slučaju izrečena je jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina i 6 (šest) mjeseci. (Spolni odnošaj s djetetom, Silovanje, Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije).

c) Sigurnosne mjere

Sigurnosne mjere su izrečene u ukupno 12 predmeta, od čega je u jednom predmetu vođenom radi činjenja krivičnog djela Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije izrečena mjera Obavezno psihijatrijsko liječenje.

Otežavajuće i olakšavajuće okolnosti

U većini presuda se nabrajaju olakšavajuće i otežavajuće okolnosti ali ne zašto i na koji način je određenu okolnost sud smatrao relevantnom za izbor i odmjeravanje sankcije

Primjer: mlad, neosuđivan, otac jednog djeteta, priznao izvršenje krivičnog djela. Pri tome se radi o krivičnom djelu Iskorištavanja djeteta ili maloljetnika radi pornografije gdje su se prikupljale fotografije intimnih dijelova tijela od 8 djevojaka, a trajalo je u kontinuitetu od godinu dana.

Većina krivičnopravnih sankcija nije adekvatna i istom se teško može postići svrha kažnjavanja, ne djeluje se preventivno na druge izvršioce krivičnih djela da ista ne čine, kao ni na same optužene, pa je kaznena politika, u odnosu na težinu učinjenog krivičnog djela i zaštićenog dobra, neadekvatna.

Ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva

U 11 predmeta oštećena upućena na parnični postupak radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva ali pouka o pravnom lijeku ne sadrži uputu da se oštećena može žaliti na presudu u dijelu odluke o imovinskopravnom zahtjevu. U 14 predmeta u kojima oštećena nije upućena na parnični postupak radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva, niti je u krivičnom postupku riješeno o istom, uočene su dvije situacije:

Prva - oštećena u pouci o pravnom lijeku nije upoznata da ima pravo da izjavi žalbu na takvu odluku, čime je apsolutno uskraćena da ostvari svoja prava. **Druga** - u pouci o pravnom lijeku oštećena upoznata da se može žaliti na ovakvu odluku suda.

***Primjer:** U postupku vođenom radi činjenja krivičnog djela Navođenje na prostituciju, počinitelj je oglašen krivim što je radi zarade navodio i podsticao oštećenu na pružanje seksualnih usluga, pronalazio je muška lica po kafićima, dogovarao cijenu i lokaciju pružanja seksualnih usluga oštećene raznim muškim licima, gdje je oštećena pružala razne vrste usluga za novac, nakon čega je počinitelj od oštećene preuzimao tako zarađeni novac i istim raspolagao. Oštećena je upućena da imovinskopravni zahtjev u cijelosti može ostvariti u parničnom postupku. Obrazloženje za ovakvu odluku u dijelu presude koja se odnosi na odluku o imovinskopravnom zahtjevu sud ne navodi.*

U ovom predmetu je uočeno da se u pouci o pravnom lijeku ne pominje da oštećena ima pravo da izjavi žalbu na presudu u dijelu odluke o imovinskopravnom zahtjevu, a čime su u suštini prekršena njena prava na izjavljivanje žalbe drugostepenom organu

Analizom utvrđene tri situacije ključne za status oštećenih u postupku

- ⇒ U pouci o pravnom lijeku oštećene su upoznate sa pravom žalbe na odluku o imovinskopravnom zahtjevu ali tokom postupka i u obrazloženju presude uopće se ne navode kao oštećene. Tu se osnovano otvara pitanje na koji način da se efektivno žale, jer u postupku nisu prepoznate kao oštećene.
- ⇒ Ako su i prepoznate kao oštećene u postupku, povrijeđeno im je pravo na izjavljivanje žalbe, jer ih sud ne poučava o pravu na žalbu na odluku o imovinskopravnom zahtjevu
- ⇒ Oštećene pred sudom niti su prepoznate kao oštećene niti su u pouci o pravnom lijeku upoznate sa pravom izjavljivanja žalbe na odluku o imovinskopravnom zahtjevu, čime im u krivičnom postupku nije priznato niti jedno pravo.

Zaključna razmatranja

Analizom je uočena evidentna potreba za drugačijim pristupom zaštiti i zastupanju interesa žrtava, kao i za većim uključenjem specijaliziranih servisa podrške u pružanju pravne pomoći i podrške žrtvama trgovine ljudima.

U pojedinim predmetima oštećene se ne poučavaju o pravu na žalbu u dijelu koji se odnosi na ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva. Time im se otežava put do ostvarivanja bilo kakve satisfakcije za učinjeno krivično djelo.

Cijeli tekst Analize dostupan na linku:

https://cenppz.org.ba/wp-content/uploads/2020/05/Analiza-pracjenja-krivicnih-predmeta-u-oblasti-trgovine-ljudima-u-BiH_2020.pdf

PREPORUKE

1. Provesti obavezujuće informativno-edukativne seminare za sve profesionalce koji su na bilo kakav način uključeni u sistem podrške žrtvama trgovine ljudima.
2. Uspostaviti kontinuiran program senzibilizacije svih u lancu zaštite.
3. Kreirati metodologiju i institucionalne pretpostavke za jedinstveno vođenje evidencija o broju i strukturi prijavljenih djela iz oblasti Trgovine ljudima u kojima su žrtve ženskog spola.
4. Apelirati na sudove da u obrazloženju presuda koriste Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.
5. Potrebno je izbjegavati mehaničko navođenje olakšavajućih i otežavajućih okolnosti, te praktcirati detaljna i jasna obrazloženja okolnosti i načina na koji su uticale na blaže kažnjavanje počinitelja, uz pažljivu procjenu osiguranja specijalne i generalne prevencije.
6. Potrebno je inicirati promjene kaznene politike i stava sudija i tužilaca da se Sporazumom o priznanju krivice postiže svrha kažnjavanja.
7. Dosljednija primjena Zakona o krivičnom postupku kada je u pitanju postavljanje imovinskopravnog zahtjeva.
8. Potaknuti sudove i tužilaštva da odlučuju o imovinskopravnom zahtjevu u okviru krivičnog postupka.
9. Potrebno je uvesti obaveznu praksu da se uz poziv za saslušanje svjedoka šalje i obrazac sa jasnom poukom o pravu na podnošenje imovinskopravnog zahtjeva.
10. Potrebno je da oštećene u toku krivičnog postupka za krivična djela iz oblasti Trgovine ljudima imaju pravo na usluge pružalaca besplatne pravne pomoći.

Centar ženskih prava je pravno-zagovaračka organizacija posvećena unaprjeđenju položaja žena i djece u svim društvenim odnosima.

Za sve žene koje su izložene nasilju u porodici ili nekom drugom obliku nasilja, trebaju savjet, zastupanje, informaciju, zaštitu...

Besplatna pravna i psihološka pomoć dostupna u uredima u Zenici, Visokom, Novom Travniku, Travniku, Jajcu i Bugojnu.

Mob: 060/311-19-22
062/960-796

Fb page: Centar ženskih prava
Instagram: centarzenskihprava_zenica
E-mail: czppzz@gmail.com
Online pravna pomoć putem linka na www.cenppz.org.ba

Aktivnost podržana od strane Evropske unije. Sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovornost korisnika i ni pod kojim se uslovima ne može smatrati da odražava stavove EU